

El llenguatge

23/X/1980

Fer patxoca

Avui que el llenguatge escrit —el llenguatge periodístic, publicitari, científic, administratiu... en suma, la prosa funcional, no literària— tendeix cada dia més a revestir un caràcter tècnic, amb la introducció creixent de nous cultismes, obtinguts sovint violentant la capacitat per a la formació de nous mots de certs sufixos, l'ús de certes formes del llenguatge popular, especialment locucions verbals i adverbials, així com d'altres expressions, a què no deixen de recórrer alguns publicistes, ens sembla, en general, perfectament lloable. No sempre, és clar, una expressió de caràcter massa popular acaba d'encaixar en un text de to seriós, en què s'analitzi, per exemple, una delicada situació política o en què es comuniqui una mesurada informació financera. Però aquí ja entrariem en la consideració de cada cas particular, en què, a més, cadascú hi podria dir la seva.

Però el que és ben evident és que les expressions populars, encara que s'utilitzin en el tractament de matèries elevades, en textos o escrits de to greu i ponderat, no s'han de fer servir sinó amb el significat que hom els reconeix tradicionalment, és a dir, amb el que tenen en el llenguatge popular de què provenen. Així, després de llegir verbs de nova creació com optimitzar, rendibilitzar o maximitzar, topar amb una locució verbal com fer patxoca representa gairebé una alenada d'aire fresc. Aquesta aire fresc, però, tot seguit s' enrareix en comprovar el significat arbitrari que hom ha atribuït a aquesta locució: el de «fer gràcia» o «fer goig» a algú, i dit d'un llibre, d'una anècdota, d'un espectacle... Fer patxoca només es pot dir d'una persona, segons el Diccionari Fabra, «per la seva presència ufanosa, l'exuberància del seu cos, l'elegància del seu vestir, etc». No ho diríem mai d'un fet, d'un espectacle i menys, encara, amb un complement datiu.

No s'ha de confondre fer patxoca amb fer peça ni amb fer el pes. dues altres locucions populars ben útils i recomanables. La primera, fer peça, no figura al Fabra.

La Gran Enciclopèdia, però, ens diu que vol dir «esser útil, fer servei, interessar, per un fi determinat», i exigeix, aquesta sí, un complement datiu: Si això et fa peça, queda-t'ho! i fer el pes significa, segons el Fabra, «satisfer, convèncer», significat que il·lustra amb l'exemple És un actor que no m'acaba de fer el pes.